

הרב נחמן יחיאל מיכל שטיינמעטץ
דומ"ץ דק"ק תולדות יעקב יוסף דחסידי סקווירא ב"פ
בעמ"ח שו"ת משיב נבונים על ד' חלקי שו"ע

בענין יחוד איש ואשה במקום שיש בו מצלמה המפקחות (המשך על הפרק מגליון סה)

עצמו שצריך גדר אף על המותר יגדור עצמו, עיי"ש. הא מבואר כמה צריכים להחמיר ולגדור ולעמוד בפרץ, כ"ש שצריכים להיזהר ולחשוש מלהקל ולמצוא היתרים.

צריך כל אדם להרבות בשמירה

ומפורש בחז"ל (קידושין דף פא, א) שגדולי חכמים היו אומרים לתלמידיהם היזהרו בי מפני בתי ומפני כלתי, עיי"ש. ועשו כן ללמד לתלמידיהם שלא יתביישו מדבר זה, ויתרחקו מן הייחוד עיין רמב"ם (הלכות איסורי ביאה פרק כב הלכה כ), והן אמת שיש שכתבו בדעתם שעשו כן משום דפליגי וסברי שיש יחוד אפילו בקרובים ואין הלכה כדבריהם (עיין במשנה למלך הלכות שוטה פרק א הלכה ג) וכן הוא משמעות דברי רש"י (שם) שכתב דהם אמרו כן ל'בני ביתם', לא לתלמידיהם עיי"ש, אמנם עיין בס' החינוך (שם) שכתב דאע"פ דכו"ע מודי שמותר לאדם להתייחד עם בתו, מ"מ לפי שעניין זה קשה מאד ויצר הרע חזק בו, על כן צריך כל אדם להרבות בשמירה, עיי"ש. ויותר מזה מצאנו בחז"ל דגזרו אפילו באופן שאין בו משום יחוד מפני 'חשד' לבד, כמבואר באבות דר' נתן ז"ל, הרי הוא אומר "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו" מכאן אמרו אל יתייחד אדם עם הנשים בפונדק אפילו עם אחותו ועם בתו 'מפני דעת הבריות', עיי"ש.

להיזהר מקירוב ושייכות

ומי שאין לו אשה גזרו חז"ל שלא ילמד תינוקות מפני שאמהות הבנים באות לבית

בין המצרים יזרח אור לישרים ה"ה מע"כ הרה"ג החסיד המפואר בנש"ק שלשולת היוחסין פאר מקדושים מוה"ר ר' סיני מלוביצקי שליט"א.

קבלתי השאלה - חצי תשובה של מעלת כ"ת בעניין היתר יחוד איש ואשה תחת שמירת 'סוורועיענלס קאמעראי', עברתי על כל הסברות והראיות שכתבת מדברי הגאונים הראשונים והאחרונים בשיטה זו, ואכתוב בקצרה הנראה לענ"ד הלכה למעשה.

צריך אדם להתרחק מן הנשים מאוד מאוד

ובראש דברי לפני שאבוא בכתובים בברור האסור והמותר מעיקרא דדינא, אציין לדברי הפוסקים בחומר עניין יחוד, ושמיצנו בכמה וכמה מקומות בחז"ל ובפוסקים דבהלכות יחוד אפילו דבר המותר מעיקר הדין מ"מ החמירו בזה מאד, וכלשון המחבר (שו"ע אבהע"ז סי' כא סעי' א) שכתב בזה"ל 'צריך אדם להתרחק מן הנשים מאוד מאוד', וכתב על זה בבית שמואל (שם ס"ק א) ז"ל, לפי שנפשו של אדם מחמדתן לכן כתב מאוד מאוד כו', ואע"ג דאמרו חז"ל מיעוט בעריות, מ"מ אם רגיל בחטא זה, קשה לפרוש יותר משאר עבירות, עיי"ש. ועיין בס' החינוך (מצווה קפה) שכתב בתוך דבריו ז"ל, אבל אנחנו עכשיו אין לנו לפרוץ אפילו גדר קטן בענינים אלו כלל, אלא לשמור כל ההרחקים שהודיעונו זכרונם לברכה בפרט, 'ובמה שלא הזכירו הם יש על כל אחד ואחד לעשות כפי מה שימצא את גופו מוכן' כמו שאמרנו, שאם הוא מוצא

וכדומה, מה עוד דלפעמים יכול האיש המתייחד להגיע למצלמה ולשנות שם מה שירצה, באופן שלא יראו מעשיו שעשה, וכהנה רבות וא"א לפורטם כי רבים הם, ובוודאי על זה אמרו חז"ל היזהרו בי כו', ומאוד מאוד צריך האדם להתרחק מזה.

(ומה שמביא כ"ת ראייה מהלכות יין נסך ג"כ זה אינו פשוט כ"כ, ואף שאין כאן מקומו להאריך ולחלק מה אפשר ללמוד מיין נסך ומה לא, מ"מ יש לציין להא דמקור דין זה הוא מגמרא עבודה זרה (ע, ב) דאי' שם בולשת שנכנסה לעיר בזמן מלחמה אפילו חביות פתוחות מותרות לפי שאינם פנוים לנסך, והקשית הגמרא ורמינהו, עיר שכבשוהו כרקום כל כהנות שבתוכה פסולות. אמר רב מרי לנסך אין פנאי, לבעול יש פנאי, ע"כ. ועי' שם בפירוש רש"י דלנסך אין פנאי, דיצר הניסוך לא תקיף להו וטרודין במלחמה, לבעול יש פנאי דתקיף ליה יצירהו, ומשמע מדברי חז"ל דאין ללמוד מיצרא דעירות ליצרא דניסוך, הא מבואר דאין הדבר פשוט כ"כ להשוות הדינים, וכבר כתבנו דאין כאן מקומו להאריך).

פתח סגור ואינו נעול

ועכשיו אבוא לדון במה שהוא מעיקרא דדינא, הנה בראש דבריו כתב להתיר משום דהוי כעין 'פתח פתוח' לרשות הרבים דמבואר בשו"ע (אהע"ז סי' כב סעי' ט) דבית שפתחו פתוח לרשות הרבים, אין חשש להתייחד שם עם ערווה, ע"כ. ולענ"ד יש לפקפק בהיתר זה מכמה טעמים. דהנה בשו"ע כתוב 'פתח פתוח' משמע פתוח לגמרי, ונחלקו הפוסקים אם דלת סגורה שאינה נעולה נחשב פתח פתוח או לא, דבשו"ת בית מאיר (סי' מט) ובשו"ת רבי עקיבא איגר כתבו דאין זה כפתח פתוח אלא כפתח נעול ויש בזה משום איסור יחוד, ונראה טעמם דאף דבאמת יש בני אדם שדרכם להיכנס בפתח שאינו נעול, מ"מ סבירא להו דבני אדם כאלו אינם רבים, ואין

הספר לבניהם ונמצא מתגרה בנשים עיין בשו"ע (שם סעי' כ), ובוודאי אין זה מחמת איסור יחוד, שהרי מן הסתם מלמד בבתי – הספר שיש שם מלמדים רבים, וגם התינוקות עצמם מצילים מן היחוד אם הם גדולים קצת, ומ"מ אסרו מפני השייכות שנעשית בין המלמד והאמהות, דקשר זה הוא גירוי יצה"ר שאסרוהו חז"ל למי שאין לו אשה. וכן מבואר בראשון לציון (יו"ד סי' רמה סעי' כא) דמה דאי' בשו"ע (שם) שאשה לא תלמד תינוקות מפני אבותיהם שהם באים בגלל בניהם ונמצאו מתייחדים עמה, ע"כ. היינו אפילו אם בעלה בעיר דבכה"ג אין איסור יחוד, מ"מ כיוון שהם מביאים בניהם אליה יום יום באים עמה לידי קירוב, עיי"ש. מבואר שבדבר של קביעות צריך משנה זהירות אפילו באופן שאין בו משום יחוד.

קשה לקבוע כללים במה שלא קבעו חז"ל

והמעייין בפוסקים יראה דדיני יחוד שונים בזה משאר דינים, והגם שטבע האנשים לחשוש מאוד מפני בני אדם בכל מידי דציניעותא וכ"ש במעשה עבירה ח"ו, ומתבייש מהרואים ומפחד שיפרסמו הדבר, מ"מ לפעמים כשיצרו תוקפו ביותר משיאנו לכו לסמך ולומר בליבו שהחשש שיראנו אדם הוא חשש רחוק ולא יחוש לכך. וע"כ קשה מאוד לקבוע כללים במה שלא פורש בחז"ל שהוא מציל מיחוד שכן קשה לשער ממה מתפחד תמיד, ומה נראה לדעתו בשעת פתויו והתגברות יצרו כחשש רחוק. וכן בנידון דידן בדבר הצילומים – העין המפקחת שכותב כ"ת קשה מאוד לקבוע בזה כללים להיתר, ובפרט שהמציאות יכולה להשתנות בכל עת, והגם שיושב אדם ורואה הכל על המסך בכל זמן, מ"מ יש זמנים שאין אדם רואה כגון בלילה או שיודעים לפעמים שיצא אותו אדם לעסקיו, ואף שאפשר להסתכל ולראות בתמונות את כל מה שכבר נעשה בכל הזמן שלא היה שם אדם, מ"מ אין רגילות לישב שעות ארוכות ולהסתכל בזה אלא אם יהיה חשד גניבה

אין היושב שם עסוק כל הזמן בלהסתכל

ובנידון דידן, שע"פ הרוב אין המסך של המצלמה נמצא אלא לפני 'אדם אחד', א"כ וודאי אין להתיר בזה מדין 'פתח פתוח'. מה עוד דלענ"ד אין זה דומה לפתח פתוח לגמרי שכל עובר ושב אף אם אינו מסתכל לפנים מתיירא הוא ממנו, אבל בנידון אינו דומה אלא לפתח סגור שאינו נעול, שכן אין היושב שם עסוק כל הזמן בלהסתכל מה שנעשה שם אלא סומך על כך שכיון שהם יודעים שיש מצלמה יעשו הכל כרצונו מה שראוי לאותו עסק, וכיון שכן אין דינו אלא כפתח שאפשר להסתכל דרכו, כנלענ"ד. ואפי' אם לא נודה לזה ונחשיב זאת כפתח פתוח לגמרי, מ"מ כבר כתבנו דאף בפתח פתוח לגמרי הצריכו עכ"פ שיהיה שם כמה אנשים, וא"כ בנידון דידן שאין שם אלא איש אחד אין נראה להקל בזה מדין פתח פתוח ל'רשות הרבים'.

ברוב פעמים אין אדם צופה בשעות רבות של תמונות

ולענ"ד אין נראה לצרף להיתר מה שהתמונות נשארים ויכול לראותם אח"כ, כי כשבא אדם לכלל פתוי יצה"ר, מסתמך הוא על כך שברוב פעמים אם אין חשד מיוחד כגון גניבה וכדומה אין אדם יושב וצופה בעשרות או מאות שעות של תמונות, וע"כ חושב בלבו שוודאי אין חשש שיראו אותו ואת חטאו כנ"ל, כן נראה לענ"ד.

לבו גם בה

ואף אם יהיה שם שלושה אנשים שיעמדו אחר המסך ויסתכלו בזה מפעם לפעם, אין נראה להתיר שהרי ידוע מה שהביא החלקת מחוקק (שם ס"ק יג) בשם התרומת הדשן (סי' רמד) שהחמיר באשה שלבו גס בה דלא מהני פתח פתוח אפילו ל'רשות הרבים', וכמו שמצינו לגבי היתר דבעלה בעיר דלא מהני לגבי מי שלבו גס בה, עיי"ש. וכן הוא ברבינו ירוחם (נתיב כח ח"א) בשם הרמ"ה. והעתיקו

הרתיעה מהם מספקת להציל מיחוד. אכן דעת שו"ת הרדב"ז (ח"א סי' קכא) ושו"ת המהרש"ם (ח"ב אה"ע"ז סי' עו) ועוד, דאין בזה משום יחוד, עיי"ש שלמדו כן מדברי שו"ת הרשב"א (ח"א סי' אלף רנא) שכתב ז"ל, והגפת דלתות שאמרת אין זה יחוד עד שיהא בית נעול, דתרעא טריק בירושלמי שער נעול במנעול משמע. וכדמשמע התם בירושלמי (כתבות פרק המדיר) דגרסינן התם תרעא טריק סוטה מוגף צריכה. וטעמא כל שאינו במנעול ירא הוא שמא יכנס אחר שלא ברשות, ע"כ. ועיי"ש בבית מאיר שכתב דטעות סופר הוא בתשובת הרשב"א עיי"ש גירסתו. ולהלכה כתבו הפוסקים להקל בזה דלא הוי יחוד אלא אם הפתח נעול.

פתח הפתוח לחצר

וכל זה אינו אלא בפתח פתוח ל'רשות הרבים', אבל לגבי פתח הפתוח למקום שאין רבים חולפים שם, כגון פתח הפתוח ל'חצר', הביאו הפוסקים בשם הבית מאיר (שם) דלא מהני, דמה שכתב הש"ס פתח פתוח ל'רשות הרבים' היינו לרשות הרבים דווקא, ועיין בשו"ת בנין ציון (סי' קלח) מה שכתב בזה. ועיין בשו"ת שער יוסף (להחיד"א סי' ד, נדפס בסוף ספר שער יוסף על מס' הוריות) דמשמע מדבריו דעכ"פ צריך שיהיה שם בחצר איש ואשתו וכדומה, אבל בלאו הכי לא מהני להתיר ליחוד. ואפילו אם יש שם שלושה בני אדם נסתפק בס' חכמת אדם (ספר כלל קכו סעי' ז) אי מהני, עיי"ש ז"ל, בית שפתחו פתוח ל'רשות הרבים' אין בו משום יחוד, ואם פתוח לחצר שיש שם ג' בני אדם דנחשב רשות הרבים לטומאה, צריך עיון אם הוא הדין לענין יחוד, ע"כ. וזה אפילו בפתח הפתוח לגמרי, כמו שהבאנו לעיל בשם הבית מאיר דפתח פתוח היינו פתוח לגמרי, וכ"ש לדידן דקיי"ל דמועיל אפילו אין פתוח לגמרי אלא כל שאין הפתח נעול סגי, דאין מועיל אם אינו פתוח אלא לחצר. ע"כ בוודאי אין נראה להקל במקום שאין הפתח פתוח אלא למקום שנמצא שם איש אחד לא יותר.

באופן של קביעות, בוודאי אין להתיר דבר שאינו לכתחילה. מה עוד לעשות מזה הוראה כללית להתיר, בוודאי לא אריך למיעבד הכי.

בושה לעשות מעשה לפני

ומה שכתבת שם עוד להתיר מדין 'שומר' דומיה דחמש נשים או קטן וקטנה דמבואר בשו"ע שם (סעי' סעי' י) דמצילים מיחוד. גם בזה אין לענ"ד כדי להקל בנידון דידן. דהנה מדין חמש נשים בוודאי אין ראייה, וכמו שכתבת דשאני התם ששונאות הם זו את זו. אלא שרצית להביא ראייה מדין קטן או קטנה שכתב שם המחבר ז"ל, וכן [מותר להתייחד] עם אשה שיש עמה תינוקת קטנה שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה, שאינה מזנה לפנייה שהיא מגלה סודה, עיי"ש. ומבואר דאפילו שעכשיו אין כ"כ מניעה לחטא, שכן השומרת אינה אלא קטנה, אעפ"כ מתרת מיחוד משום שמתיראים שאח"כ תספר הקטנה לאחרים וה"ה כאן דאפילו לא יראה אדם מעשיהם כיון שיכולים לראות אח"כ בתמונות כל מה שעשו יפחדו שלא יספרו ויתפרסם הדבר. ובאמת אין זה כ"כ ברור דבקטנה אין שמירה בשעת מעשה אלא הפחד שתספר אח"כ, אדרבה בשו"ת מהר"ם זיסקינד (סי' כו) כתב בפירושו דכל ההיתר דקטנה אינו אלא במקום שהגדולה מתביישת מן הקטנה, אבל אם הוא באופן שאינה מתביישת כגון שהקטנה היא ביתה, אין מועיל שמירת קטנה, עיי"ש. מבואר להדיא דטעם שמירת הקטנה הוא בצירוף מה דעכשיו בושה לעשות מעשה לפנייה, וגם חוששת שתספר אח"כ מה שראתה, אבל מה שתספר לכד לא מהני.

יבקש ממנו שלא יפרסם הדבר

ומה שכתבת דאדרבה שמירה ע"י מצלמה עדיף משמירה ע"י תינוק, דתינוק אפשר שישכח מה שראה ולא יספר, משא"כ בשמירה שע"י מצלמה שהצילום נשאר קיים ויכולים לראות גם אח"כ. הנה כבר ביארנו לעיל שאין זה כ"כ סברא, כיון שבאופן רגיל אין אדם

דבריהם גדולי האחרונים עיין בבית שמואל (שם ס"ק יג) שו"ת נודע ביהודה (מהר"ב סי' יח) ועוד, וכן פסקו להלכה הברכי יוסף (יו"ד סי' רמה ס"ק ו) ובס' ערוך השולחן (שם סעי' ז) עיי"ש. וה"ה בנידון דידן שעובדים ומתעסקים יחד בקביעות דהוי כלבו גס בה, כנ"ל בשם האור החיים הקדוש בס' ראשון לציון, דאין להתיר אפילו לו יהיה דינו כפתח הפתוח לרשות הרבים. ובפרט באופן שמצוי בזמננו שלבו גס בה באופן של 'קלות' וחסרון יראת שמים רח"ל, דבכה"ג בוודאי דיש לחשוש לכל הנך גדולי האחרונים שפסקו דלא מהני 'פתח פתוח' לרשות הרבים.

זמנים שאין רגילים להסתכל

גם עיין בבאר היטב (ס"ק ט) בשם כנסת הגדולה שכתב דהא דפתוח לרשות הרבים מותר, היינו רק ביום ובתחלת הלילה כל זמן שלא כלה רגל מן השוק, אבל שתיים או שלש שעות בלילה שכל אחד יושב בביתו לא מהני פתח פתוח לרשות הרבים, עיי"ש. וא"כ אף בנידון דידן אף נאמר דאפשר להתיר בשמירה ע"י מצלמה, מ"מ לא יהיה מותר אלא בזמנים שרגילים להסתכל על מסך המצלמה, ומי יערב לנו שיהיה כך שבזמנים אלו יזכרו וידעו לפרוש מהיחוד, אחר שיתרגלו להיות כן בקביעות.

באופן של קביעות בוודאי אין להתיר

ואף אם תמצוי לומר דאין חיוב לחוש לכל זה, הא וודאי לא הוי עניין של לכתחילה, וכמו שהביאו הפוסקים את דברי רבינו יונה (בספר היראה) שטוב להיזהר אפילו בפתח פתוח לרה"ר משבת עם אשה אחת, עיי"ש. ובערוך השולחן (שם) כתב כל דין דפתח פתוח לרשות הרבים בלשון דיעבד עיי"ש ז"ל, אם יש פתח פתוח לרה"ר ואינה נעולה אין איסור 'בדיעבד' ביחוד, ע"כ. וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ו סי' קצו), שהעיר דכן משמע מלשון הרמב"ם (בפרק כב מהלכות אסורי ביאה הלכה יב) עיי"ש. וא"כ בנידון דידן שרוצה להתיר יחוד ע"י מצלמה

באופן שגם לא יתגלה קלונו ע"ז, ע"כ בוודאי אין נראה להקל.

העולה לדינא

אין נראה להקל להתיחד איש ואשה במקום שמירת 'סורוועיענלס קאמעראי', (מצלמות) מכמה וכמה טעמים, א, דכיון שאין מסך המצלמות מונח אלא לפני אדם אחד, לא דמי לפתח פתוח ל'רשות הרבים' אלא לפתח הפתוח ל'חצר' שכתבו הפוסקים דלא מהני. ב, דאפילו אם יהיה המסך לפני כמה אנשים, כיון שיושבים כן בקביעות הוי כלבו גס בה שכתב החלקת מחוקק שאין להתיר אפילו בפתח פתוח ל'רשות הרבים'. ג, דאפילו להפוסקים דשרי אפילו בלבו גס בה מ"מ וודאי דלא הוי דין לכתחילה כמבואר בספר היראה לרבינו יונה.

גם אין נראה להקל מדין שמירה, כדין קטנה שחושש שתספר מה שראתה, ה"ה כאן שאח"כ יראו בתמונות ויתפרסם הדבר, א, מפני דבקטנה יש גם בושה בשעת מעשה, משא"כ במצלמה דבאופן שעכשיו אין אדם רואה אין בושה, ב, דבקטנה אין יכול להסכים עמה שלא תספר, מה שאין כאן בגדול שרואה את התמונות שיכול לפתות אותו שלא יספר. ג, גם בקטנה כתבו כמה פוסקים שאין מועיל בפרוץ ע"כ האידנא שהרבה פרוצים בדבר אין להקל. ד, יש לחשוש שתשתנה המציאות מזמן לזמן, ויבואו לידי איסורים ע"י היתר זה.

יושב ומסתכל בעשרות שעות שצילים המצלמה בלא שום סיבה, ועכ"פ כשבא לידי תאוה ופתוי יצה"ר מניח דעתו, ומאמין שלא יראנו אדם. ואפילו לו יהי כדברך שמסתכלים בזה ויודעים ורואים ואדם חושש מזה, מ"מ יש גם סברא להיפך, דבשמירה ע"י מצלמה אם יהא ח"ו לא יוכל לעמוד בניסיון, הוא חושב שיכול לחטוא ואח"כ ילך לבעה"ב או למי שרואה ויודע מה נעשה במצלמה, ולבקש ממנו שלא ידבר ולא יפרסם הדבר, כי ה"ו לו אונס וכדומה תירוצים מתירוצים שונים ומשונים רח"ל. אבל בשמירה שע"י תינוק יודע הוא שלתינוק אין שכל, וכמה שיבקש ממנו אין הוא יכול לדעת בבטחה שלא יתפתה לספר הדבר, כדרך הקטנים שרואים דבר משונה מאוד אינם מסוגלים להימנע מלדבר ולספר בזה, וא"כ אפשר דאדרבה בשמירה של קטן הפחד הוא יותר, וא"א ללמוד מזה לנידון דידן כלל.

בפרק עול מצוות

גם דעת כמה פוסקים דבגוי החשוד על האונס וכן פרוץ שפרק עול תורה ומצוות אין היתר בשמירת קטנה שאין לו בושה ממה שיספרו עליו או שעכ"פ אין נמנע בשביל חשש זה. וכ"ש בנידון דידן דגרע משמירת קטנה וכמו שכתבו לעיל דבקטנה מתבייש ממנה בשעת מעשה, וא"כ בוודאי דאין להקל בדור הזה דיש בו כמה פרוצות רח"ל, ובפרט דבכל יום ויום יוכלה להשתנות המציאות

ומענין אתרוג דיבר עוד כ"ק [אדמו"ר מהרש"ב מליובאוויטש] שליט"א ביום ב' דסוכות [תרע"ו] בעת הסעודה, שהבעש"ט אמר: "בשעה שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה מהמצוה דולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כו', ה' דוקא על יאנווער קאלאברער - שהביאו משם למדבר. וזהו עיקר מצותו."

(רשימות הרב"ש, קה"ת נ"י. תשס"א, עמ' קנ)